

Přesnost a rychlost výpočtu

Jan Faigl

Department of Computer Science
Faculty of Electrical Engineering
Czech Technical University in Prague

Lecture 10

B3B36PRG – Programming in C

Přehled témat

- Část 1 – Přesnost výpočtu
 - Přesnost výpočtů a numerická stability
- Část 2 – Rychlost výpočtu (programu)
 - Maticové násobení
 - Rychlost výpočtu
 - Paralelní výpočet
- Část 3 – Implementace domácích úkolů
 - Diskutovaná témata

Part I

Část 1 – Přesnost výpočtu

Přesnost výpočtu - Příklad součtu dvou čísel

```
1 #include <stdio.h>
2
3 int main(void)
4 {
5     double a = 1e+10;
6     double b = 1e-10;
7
8     printf("a : %24.121f\n", a);
9     printf("b : %24.121f\n", b);
10    printf("a+b: %24.121f\n", a + b);
11
12    return 0;
13 }
14
15 clang sum.c && ./a.out
16 a : 10000000000.000000000000
17 b : 0.000000000100
18 a+b: 10000000000.000000000000
```

Přesnost výpočtu - Příklad dělení dvou čísel

```

1  #include <stdio.h>
2
3  int main(void)
4  {
5      const int number = 100;
6      double dV = 0.0;
7      float fV = 0.0f;
8
9      for (int i = 0; i < number; ++i) {
10         dV += 1.0 / 10.0;
11         fV += 1.0 / 10.0;
12     }
13
14     printf("double value: %lf ", dV);
15     printf(" float value: %lf ", fV);
16
17     return 0;
18 }
19
20 clang division.c && ./a.out
21 double value: 10.000000 float value: 10.000002      lec10/division.c

```

Přesnost výpočtu - strojová přesnost

- Strojová přesnost ϵ_m - nejmenší desetinné číslo, které přičtením k 1.0 dává výsledek různý od 1, pro $|v| < \epsilon_m$, platí

$$v + 1.0 == 1.0.$$

Symbol == odpovídá porovnání dvou hodnot (test na ekvivalenci).

- Zaokrouhlovací chyba - nejméně ϵ_m .
- Přesnost výpočtu - aditivní chyba roste s počtem operací v řádu $\sqrt{N} \cdot \epsilon_m$.
 - Často se však kumuluje preferabilně v jedno směru v řádu $N \cdot \epsilon_m$.

Zdroje a typy chyby

- Chyby matematického modelu - matematická aproximace fyzikální situace.
- Chyby vstupních dat.
- Chyby numerické metody.
- Chyby zaokrouhlovací.
- Absolutní chyba aproximace

$$E(x) = \hat{x} - x, \hat{x} \text{ přesná hodnota, } x \text{ aproximace.}$$
- Relativní chyba $RE(x) = \frac{\hat{x} - x}{x}$.

Podmíněnost numerických úloh

- Podmíněnost úlohy $C_p = \frac{\text{relativní chyba výstupních údajů}}{\text{relativní chyba vstupních údajů}}$.
- Dobře podmíněná úloha $C_p \approx 1$.
- Výpočet je dobře podmíněný, je-li málo citlivý na poruchy ve vstupních datech.
- Numericky stabilní výpočet - vliv zaokrouhlovacích chyb na výsledek je malý.
- Výpočet je stabilní, je-li dobře podmíněný a numericky stabilní.

Možnosti zvýšení přesnosti

- Reprezentace racionálních čísel - podíl dvou celočíselných hodnot, např. *Homogenní souřadnice*.
- „Libovolná přesnost“ - speciální knihovny, např. `gmp` až do výše volné paměti.
 - Souřadnice x,y - 7511164176768 346868669952 3739567104 ~ 2008,57; 92,76.

<https://gmplib.org/manual/index>

Součin dvou velkých čísel knihovnou `gmp` - 1/2

- V HW04B je uveden příklad $(995663 \cdot 995669)^8$ jako prvočíselný rozklad čísla 932865073719992059629773513614789388266580305083920591925740371392254317064584855785088915745761.
 - <https://cw.fel.cvut.cz/wiki/courses/b3b36prg/hw/hw02>
- Použijme knihovnu `gmp` pro mocninu a součin dvou čísel, `#include <gmp.h>`.
 - Typ celých čísel `mpz_t`, pomocné funkce `mpz_init_set_str()`, `mpz_init()`, `gmp_printf()` a `mpz_clears()` a operace `mpz_pow_ui()` a `mpz_mul()`.
 - Mocnina `unsigned integer` a násobení - multiplication.
 - Knihovna nemusí být součástí operačního systému, proto může být nutné specifikovat cestu k hlavičkovému souboru a vlastní knihovně (`-lgmp`).
 - Můžeme zadat cestu ručně při kompilaci (nebo do `Makefile`).
 - Alternativně můžeme použít nástroj `pkg-config` (nebo `pkgconf`).
 - <https://www.freedesktop.org/wiki/Software/pkg-config/> <http://pkgconf.org/>
 - Argumenty pro překlad (`CFLAGS`).
 - Argumenty pro linkování (`LDFLAGS`).

```
$ pkgconf --cflags gmp
-I/usr/local/include
```

```
$ pkgconf --libs gmp
-L/usr/local/lib -lgmp
```

Součin dvou velkých čísel knihovnou `gmp` - 2/2

```
1 #include <stdio.h>
2 #include <stdlib.h>
3
4 #include <gmp.h>
5
6 const char* resultSrc =
7 "932865073719992059629773513614789388266580305083"
8 "920591925740371392254317064584855785088915745761";
9
10 int main(int argc, char *argv[])
11 {
12     int ret = EXIT_SUCCESS;
13     mpz_t n1, n2, result;
14     mpz_init_set_str(n1, "995663", 10);
15     mpz_init_set_str(n2, "995669", 10);
16     mpz_init(result);
17
18     gmp_printf("n1: %Zd\n", n1);
19     gmp_printf("n2: %Zd\n", n2);
20
21     gmp_printf("%Zd^%d x %Zd^%d\n", n1, 8, n2, 8);
22
23     mpz_pow_ui(n1, n1, 8);
24     mpz_pow_ui(n2, n2, 8);
25
26     gmp_printf("%Zd x %Zd\n", n1, n2);
27
28     mpz_mul(result, n1, n2);
29     gmp_printf("%Zd\n", result);
30
31     printf("Result from HW04\n", result);
32
33     mpz_clears(n1, n2, result, NULL);
34     return ret;
35 }
```

```

$ ./demo-gmp-mpz
n1: 995663
n2: 995669
995663^8 x 995669^8
965826124294607867982699926255695296863400309121 x
965872686868261151537037082260231566481047775841
93286507371999205962977351361478938826658030508392059
1925740371392254317064584855785088915745761
Result from HW04
93286507371999205962977351361478938826658030508392059
1925740371392254317064584855785088915745761
lec10/gmp/demo-gmp-mpz.c
```

Racionální čísla knihovny `gmp` - 1/3

- „Libovolné přesnosti“ reprezentace, např. souřadnic v rovině jako výsledek operací výpočetní geometrie, můžeme realizovat podílem dvou („libovolně velkých“) celých čísel.
 - Souřadnice x,y - 7511164176768 346868669952 3739567104 ~ 2008,57; 92,76.
- Knihovna `gmp` k tomuto účelu poskytuje typ `mpq_t`, kromě typu necelého čísla `mpf_t`, který využijeme pro převod `mpq_t` na necelé číslo typu `double`.

```
49 double mpq2d(const mpq_t *op)
50 {
51     double ret;
52     mpf_t v;
53     mpf_init(v);
54     mpf_set_q(v, *op);
55     ret = mpf_get_d(v);
56     mpf_clear(v);
57     return ret;
58 }
```

<lec10/gmp/demo-gmp-mpq.c>

Racionální čísla knihovny gmp - 2/3

```

1 #include <stdio.h>
2 #include <stdlib.h>
3
4 #include <gmp.h>
5
6 double mpq2d(const mpq_t *op);
7
8 int main(int argc, char *argv[])
9 {
10     int ret = EXIT_SUCCESS;
11
12     unsigned long xl = 7511641767681;
13     unsigned long yl = 3468686699521;
14     unsigned long denl = 37395671041;
15     const unsigned int digits = 21;
16
17     double xd = 1. * xl;
18     double yd = 1. * yl;
19     double dend = 1. * denl;
20
21     printf("unsigned long: %lu %lu %lu\n", xl, yl, denl);
22     printf("double: %.01f %.01f %.01f\n", xd, yd, dend);
23
24     printf("double x,y (.2): %.2lf %.2lf\n", xd/dend, yd/dend);
25     printf("double x,y (.46): %.46lf %.46lf\n", xd/dend, yd/dend);
26
27     mpq_t x, y;
28     mpq_inits(x, y, NULL);
29     mpq_set_ui(x, xl, denl);
30     mpq_set_ui(y, yl, denl);
31
32     mpq_canonicalize(x);
33     mpq_canonicalize(y);
34
35     mpf_t xmpf, ympf;
36     mpf_inits(xmpf, ympf, NULL);
37     mpf_set_q(xmpf, x);
38     mpf_set_q(ympf, y);
39
40     gmp_printf("mpq x,y (canonical form): %Qd %Qd\n", x, y);
41     gmp_printf("mpf x,y (to %d decimal digits): %.Ff %.Ff\n",
42               digits, digits, xmpf, ympf);
43     gmp_printf("mpq x,y (double .46): %.46lf %.46lf\n",
44               mpq2d(x), mpq2d(y));
45
46     mpq_clears(x, y, NULL);
47     mpf_clears(xmpf, ympf, NULL);
48     return ret;
49 }

```

lec10/gmp/demo-gmp-mpq.c

Racionální čísla knihovny gmp - 3/3

- Souřadnice x,y - 751164176768 346868669952 3739567104 ~ 2008,57; 92,76.

```

$ make
clang -c -I/usr/local/include -g demo-gmp-mpq.c -o demo-gmp-mpq.o
clang demo-gmp-mpq.o -L/usr/local/lib -lgmp -o demo-gmp-mpq
clang -c -I/usr/local/include -g demo-gmp-mpz.c -o demo-gmp-mpz.o
clang demo-gmp-mpz.o -L/usr/local/lib -lgmp -o demo-gmp-mpz

```

```

$ ./demo-gmp-mpq
unsigned long: 751164176768 346868669952 3739567104
double: 751164176768 346868669952 3739567104
double x,y (.2): 2008.57 92.76
double x,y (.46): 2008.5651541681761500512948259711265563964843750000
92.7563700036227487544238101691007614135742187500

```

```

mpq x,y (canonical form): 399190273/198744 1536231/16562
mpf x,y (to 21 decimal digits): 2008.565154168176146200000 92.756370003622750875500
mpq x,y (double .46): 2008.5651541681759226776193827390670776367187500000
92.756370003622748754423810169100761413574218750

```

lec10/gmp/demo-gmp-mpq.c

Makefile s pkg-config a gmp

```

1 CFLAGS+=$(shell pkg-config --cflags gmp)
2 LDFLAGS+=$(shell pkg-config --libs gmp)
3
4 CFLAGS+=-g
5
6 DEMO_MPQ=demo-gmp-mpq
7 DEMO_MPZ=demo-gmp-mpz
8
9 TARGETS+=$(DEMO_MPQ) $(DEMO_MPZ)
10
11 bin: $(TARGETS)
12
13 info:
14     @echo $(CFLAGS)
15     @echo $(LDFLAGS)

```

```

$ make info
-I/usr/local/include -g
-L/usr/local/lib -lgmp

```

lec10/gmp/Makefile

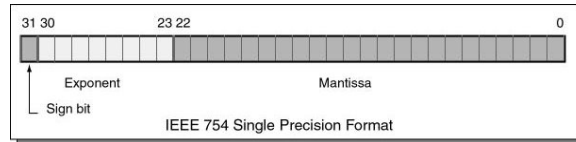
```

$ gmake
clang -c -I/usr/local/include -g demo-gmp-mpq.c -o demo-gmp-mpq.o
clang demo-gmp-mpq.o -L/usr/local/lib -lgmp -o demo-gmp-mpq
clang -c -I/usr/local/include -g demo-gmp-mpz.c -o demo-gmp-mpz.o
clang demo-gmp-mpz.o -L/usr/local/lib -lgmp -o demo-gmp-mpz

```

Reprezentace necelých čísel – IEEE 754

- Reálné číslo x se zobrazuje ve tvaru $x = (-1)^s \text{mantisa} \cdot 2^{\text{exponent} - \text{bias}}$. Základ 2.
IEEE 754, ISO/IEC/IEEE 60559:2011
- Mantisa je **normalizována** na první jedničku vlevo (v soustavě o dvojkovém základu).
- **float** – 32 bitů (4 bajty): s – 1 bit znaménko (+ nebo –), **exponent** – 8 bitů, tj. 256 možností. **mantisa** – 23 bitů \approx 16,7 milionu možností.

- **double** – 64 bitů (8 bajtů).
 - s – 1 bit znaménko (+ nebo –).
 - **exponent** – 11 bitů, tj. 2048 možností.
 - **mantisa** – 52 bitů \approx 4,5 bilióny možností (4 503 599 627 370 495).
- **bias** umožňuje reprezentovat exponent vždy jako kladné číslo.

Lze zvolit, např. $\text{bias} = 2^{e-1} - 1$, kde e je počet bitů exponentu.
<http://www.root.cz/clanky/norma-ieee-754-a-pribuzni-formaty-plovouci-radove-tenky>

Příklad reprezentace float hodnot dle IEEE 754

The screenshot shows two instances of the IEEE 754 Converter. The top instance shows the conversion of -256.75. The sign is -1, the exponent is 2⁸ (135), and the mantissa is 1.0029296875. The binary representation is 11000011100000000110000000000000 and the hexadecimal is 0xc3806000. The bottom instance shows the conversion of -256.74. The sign is -1, the exponent is 2⁸ (135), and the mantissa is 1.0028905868530273. The binary representation is 110000111000000001011101011000 and the hexadecimal is 0xc3805e8b.

- Chyba reprezentace -256.75 vs -256.74.
- Infinity (0x7f800000), -Infinity (0xff800000), a NaN (0x7fffffff).

<https://www.h-schmidt.net/FloatConverter/IEEE754.html>
 B3B36PRG – Lecture 10: Přesnost a rychlost výpočtu

Příklady reprezentace hodnot typu float

Reprezentace čísla 85,125 (float)

- 85 odpovídá 1010101₍₂₎.
- 0,125 odpovídá 001
 - 0,125/2⁻¹ = 0,25 | 0
 - 0,125/2⁻² = 0,50 | 0
 - 0,125/2⁻³ = 1.00 | 1
- 85,125 odpovídá 1010101,001₍₂₎ = 1,010101001₍₂₎ × 2⁶,
- Bias pro float je 127.
- Exponet je 127 + 6 = 133
- 133 odpovídá 10000101₍₂₎.
- Normalizovaná mantisa je 010101001₍₂₎, kterou doplníme nulami na 23 bitů (zprava, je to desetinné číslo).
- 0 - 1000 0101 - 0101 0100 1000 0000 0000 000.
- 01000010 10101010 01000000 00000000.
- V šestnáctkové soustavě 0x42 0xaa 0x40 0x00, tedy 0x42aa4000.

Reprezentace čísla 0,1 (float)

- 0,1 má periodický rozvoj
 - 0,1 * 2 = 0,2 | 0
 - 0,2 * 2 = 0,4 | 0
 - 0,4 * 2 = 0,8 | 0
 - 0,8 * 2 = 1,6 | 1
 - 0,6 * 2 = 1,2 | 1
 - 0,2 * 2 = 0,4 | 0
- Opakuje se 0011, 23-bitů tak reprezentuje menší hodnotu.
- 0,1₍₁₀₎ ~ 0,000110011001100110011001100₍₂₎ = 1,10011001100110011001100₍₂₎ × 2⁻⁴.
- Exponet je 127 - 4 = 123 odpovídá 01111011₍₂₎.
- Normalizovaná mantisa 1,10011001100110011001100.
- 0 - 0111 1011 - 100 1100 1100 1100 1100 1100.
- 00111101 11001100 11001100 11001100.
- V šestnáctkové soustavě to je 0x3d 0xcc 0xcc 0xcc, tedy 0x3dcccccc.
- Prakticky je 0,1 převedeno na o něco větší číslo 0x3dcccccd, protože absolutní chyba je menší.

<lec10/floats.c>

Sčítání mnoha malých necelých čísel - 1/2

- Na příkladu součtu dvou velmi odlišných čísel (např. 1 × 10¹⁰ + 1 × 10⁻¹⁰) dochází z důvodu omezené reprezentace mantisy k zaokrouhlovací chybě.
- V případě naivní implementace součtu velkého počtu (např. 2³⁰) velmi malých hodnot (např. 1 × 10⁻²⁰) může dojít vlivem zaokrouhlování k významné chybě.

<lec10/addition.c>

```

// small value to be sum
float v = 1e-20f; //float literal

// 1073741824 is 2^30 values (1e9)
const size_t power = 30;
size_t n = 11<<power;

// multiplication factor for print
const double k = 1e11;

float *values = init_values(n, v);

double sum1 = v*n * k;
double sum2 = sum_naive(n, values) * k;
float sum3 = sum_alter(n, values, power) * k;

```

Přímé násobení - výsledek: 1.073 741 789 925 364 287 228 1.
 Naivní součet - výsledek: 0.022 737 367 544 323 205 947 9.
 Sčítání po dvojicích - výsledek: 1.073 741 793 632 507 324 218 8.

Sčítání mnoha malých necelých čísel - 2/2

```

1 #include <stdio.h>
2 #include <stdlib.h>
3
4 float* init_values(size_t n, float v);
5 float sum_naive(size_t n, float *v);
6 float sum_alter(size_t n, float *v, size_t power);
7
8 int main(void)
9 {
10     float v = 1e-20f; // small value to be sum
11     const size_t power = 30; // try 3 vs. 30
12     size_t n = 11<<power; // 1073741824 is 2^30 values
13     const double k = 1e11;
14
15     float *values = init_values(n, v);
16
17     double sum1 = v * n * k;
18     double sum2 = sum_naive(n, values) * k;
19     float sum3 = sum_alter(n, values, power) * k;
20
21     printf("Sum of %lu numbers of the value %.22lf\n", n, v);
22     printf("Sum1 (multiplication): %.22lf\n", sum1);
23     printf("Sum2 (naive) : %.22lf\n", sum2);
24     printf("Sum3 (alter) : %.22lf\n", sum3);
25     free(values);
26     return EXIT_SUCCESS;
27 }

```

- Implementujte s využitím knihovny gmp.

Part II

Část 2 – Rychlost výpočtu (programu)

Maticové násobení - Naivně

```

1 void simple_multiply(const int n, const double *a, const double *b, double *c)
2 {
3     for (int i = 0; i < n; ++i) {
4         for (int j = 0; j < n; ++j) {
5             double prod = 0;
6             for (int k = 0; k < n; ++k) {
7                 prod += a[i * n + k] * b[k * n + j];
8             }
9             c[i * n + j] = prod;
10        }
11    }
12 }

```

- Pro přehlednost předpokládáme kompatibilní rozměry matic a správně alokované.

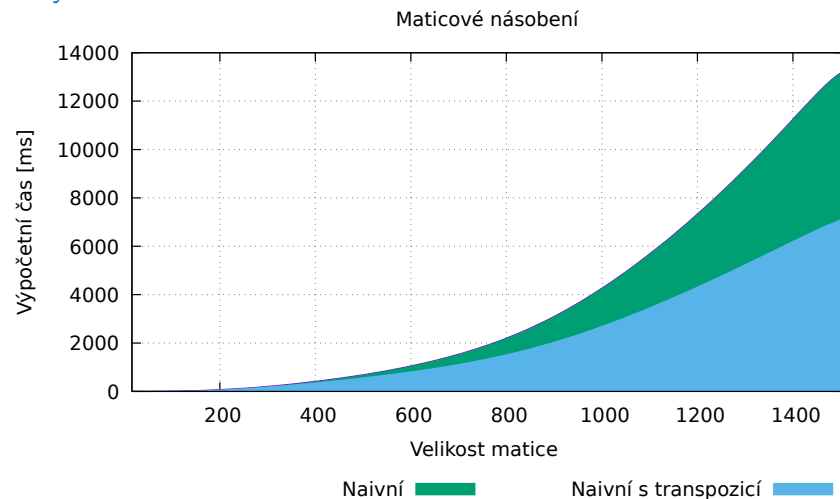
Maticové násobení - Naivně s transpozicí

```

1 void simple_multiply_trans(const int n, const double *a, const double *b, double *c)
2 {
3     double * bT = create_matrix(n); // allocate memory for transposed matrix
4     for (int i = 0; i < n; ++i) {
5         bT[i*n + i] = b[i*n + i];
6         for (int j = i + 1; j < n; ++j) {
7             bT[i*n + j] = b[j*n + i];
8             bT[j*n + i] = b[i*n + j];
9         }
10    }
11    for (int i = 0; i < n; ++i) {
12        for (int j = 0; j < n; ++j) {
13            double tmp = 0;
14            for (int k = 0; k < n; ++k) {
15                tmp += a[i*n + k] * bT[j*n + k];
16            }
17            c[i*n + j] = tmp;
18        }
19    }
20    free(bT);
21 }

```

Porovnání rychlosti násobení matic

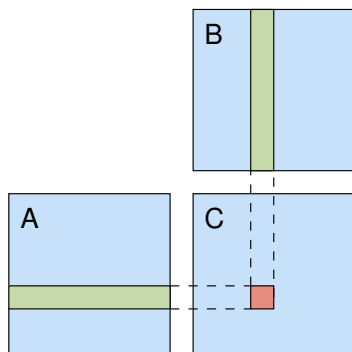
Architektura procesoru a způsob výpočtu

- Příklad násobení matic a násobení transponované matice ukazuje, že kromě instrukcí má zásadní vliv **organizace dat a přístup do paměti**.
- V moderních procesorech hraje **cache** zásadní roli společně s řetězením instrukcí, tzv. **pipelining**, a využitím specifických instrukcí.

SIMD - Single Instruction Multiple Data

- Proniknutí do detailů fungování cache a řetězení instrukcí je náplní předmětu **Architektura počítačů (BOB35AP0)**, kde máte možnost se seznámit s přicházející architekturou RISC V.

<https://cw.felk.cvut.cz/wiki/courses/b35apo/>

Optimalizace kódu

- Kromě optimalizace výsledného spustitelného kódu při překladu, je možné optimalizovat kódu za běhu nebo již existujících binární (přeložené) soubory.
 - **BOLT** - Binary Optimization and Layout Tool, zrychlení o až 20%–50%.
 - <https://arxiv.org/abs/1807.06735>
 - <https://dl.acm.org/doi/10.5555/3314872.3314876>
- Využití speciálních instrukcí v základních funkcích může výpočty (programy) výrazně urychlit, zejména pokud se funkce používají masivně.
 - AVX2 a EVEX instrukce (ze sady SSE4.2) ve funkcích porovnání řetězců `str{n}casecmp()` – až o 38% méně potřebného času.
 - 03/2022 - <https://www.phoronix.com/news/Glibc-strcasecmp-AVX2-EVEX>
- *V obou případech (a obecně) je vhodné rozumět principu a využít instrukce Assembleru.*

Informativní

Compiler Explorer

<https://godbolt.org/z/K9r1eWqcd>

Informativní

Compiler Explorer – Analýza optimalizovaného kódu

- Vliv optimalizace `-O2` na výsledný kód, který obsahuje nedefinované chování, přetečení celého čísla.

Příloha 3. přednášky.

<https://godbolt.org/z/G3GEz4vbw>

Příklad použití OpenMP - Maticové násobení 1/2

- Open Multi-Processing (OpenMP) - aplikační programové rozhraní (API) multiplatformních výpočtů se sdílenou pamětí. <http://www.openmp.org>
- Direktivou preprocesoru můžeme instruovat kompilátor k vytvoření kódu paralelního výpočtu, např. paralelizace přes vnější proměnnou `i`.

```

1 void multiply(int n, int a[n][n], int b[n][n], int c[n][n])
2 {
3     int i;
4     #pragma omp parallel private(i)
5     #pragma omp for schedule (dynamic, 1)
6     for (i = 0; i < n; ++i) {
7         for (int j = 0; j < n; ++j) {
8             c[i][j] = 0;
9             for (int k = 0; k < n; ++k) {
10                c[i][j] += a[i][k] * b[k][j];
11            }
12        }
13    }
14 }

```

lec10/demo-omp-matrix.c

Pro přehlednost uvažujeme čtvercové matice stejných rozměrů.

Shrnutí přednášky

Příklad použití OpenMP - Maticové násobení 2/2

- Příklad násobení matic 1000×1000 s využitím OpenMP na iCore5 (2 jádra s HT $\sim 4 \times$ výpočetní jednotky).
- Násobení matic 5000×5000 (Ryzen 9 5950X).

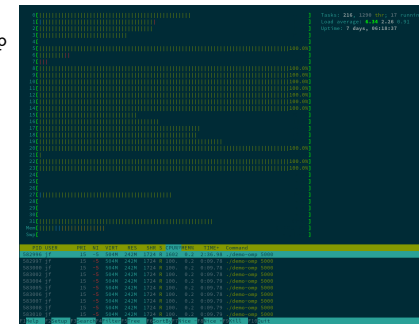
```

1 gcc -std=c99 -O2 -o demo-omp demo-omp-matrix.c -fopenmp
2 ./demo-omp 1000
3 Size of matrices 1000 x 1000 naive
4     multiplication with O(n^3)
5 c1 == c2: 1
6 Multiplication single core 9.33 sec
7 Multiplication multi-core 4.73 sec
8
9 OMP_NUM_THREADS=2 ./demo-omp 1000
10 Size of matrices 1000 x 1000 naive
11     multiplication with O(n^3)
12 c1 == c2: 1
13 Multiplication single core 9.48 sec
14 Multiplication multi-core 6.23 sec

```

- i7-6700K:

- 1× vlákno 0.80 s;
- 2× vlákna 0.39 s;
- 4× vlákna 0.24 s.


```

1 OMP_NUM_THREADS=16 ./demo-omp 5000
2 Size of matrices 5000 x 5000 naive
3     multiplication with O(n^3)
4 Multiplication single core 256.00 sec
5 Multiplication multi-core 18.05 sec

```

lec10/demo-omp-matrix.c

Diskutovaná témata

- Numerická přesnost.
- Knihovna gmp.
- Maticové násobení a organizace paměti.
- Rychlost výpočtu a architektura procesoru.
- Paralelní výpočty OpenMP.